

22. *Chukhno, A.A., Yukhymenko, P.I. and Leonenko, P.M.* (2007). In Chukhno, A. A. (Ed.). *Modern Economic Theory*. Kyiv: Znannya, p.878 (in Ukr.).

23. *Chukhno, A.A.* (2010). *Economic Theory* (ind.). Kyiv: DNU AFU (in Ukr.).

24. *Pogrebinskaya, E.A.* (2006). *Evolutionary Changes in Economic Systems (Theory, Methodology, Practice): dis. d-ra e'k. nauk: 08.00.01*. Saratov, 2006. — 462 s. — RGBOD, 71:07-8/122.K (in Rus.). [Electronic resource]. — Available from: <http://www.lib.ua.ru.net/diss/cont/153319.html#download>

25. *Kuprii, V.* (2010). *The Institutions of Civil Society and the Process of Forming Public Policy*. *Instytuty hromadianskoho suspilstva i protses formuvannia suspilnoi polityky*. Zbirnyk nauk. prats NADU pry Prezydentovi Ukrainy (Collection of Sciences. works NAPA Ukraine). Vol. 2. 140—145 (in Ukr.).

26. *Browne, E.* (2010, June). *Reforming Budget Systems: A practical guide*. USAID (in Eng). [Electronic resource]. — Available from: http://edateg.usaid.gov/sites/default/files/budget_reform_best%20practices_final_0.pdf

Стаття надійшла до редакції 01.12.2013 р.

УДК 336.76

Поліщук Є. А., докторант
кафедри банківських інвестицій,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Polishchuk Y. A., doctoral
of department of banking investment
SHEE 'Kyiv National Economic University after Vadym Getman'

NON-BANKING FINANCIAL INSTITUTIONS' DEVELOPMENT DETERMINATES

АНОТАЦІЯ. Стаття присвячена виявленню основних детермінант розвитку небанківських фінансових установ в Україні. Автор доводить, що поруч із зростанням активності одних небанківських фінансових установ, має місце згортання діяльності інших. Визначено, вони у банківсько-орієнтованій моделі фінансового ринку є доповненням не тільки до банків, але до інших небанківських фінансових установ.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: небанківські фінансові установи, банки, модель фінансового ринку, інвестиційні процеси.

ANNOTATION. The article is devoted to main determinates of non-bank financial institutions in Ukraine. The author proves that along with the increasing of activity of some non-bank financial institutions, there is the reduction of others.

It is defined that in bank-oriented model of financial market they are not only an addition to the banks but also to others non-bank financial institutions.

KEY WORDS: non-bank financial institutions, banks, financial market model, investment process.

Постановка проблеми. В умовах слабого фінансового забезпечення інвестиційні процеси потребують нових альтернативних джерел фінансування. Так склалося, що в Україні реалізація інвестиційних проектів здійснюється за рахунок власних або запозичених у банках коштів. Дуже часто процес видачі кредитів є складним, непрозорим і дорогим, що автоматично зменшує комерційну привабливість інвестиційного проекту. Ці недоліки мають виправити небанківські фінансові установи. У розвинених країнах ринкової економіки небанківський фінансовий сектор еволюціонував у численні форми й види, з яких можна виділити: страхові компанії; приватні пенсійні фонди; інвестиційні компанії; ощадні асоціації; фінансові компанії; кредитні спілки; благодійні фонди тощо.

Зазначимо, вони хоч і розпочали свою діяльність на території сучасної України понад 200 років тому, але, на жаль, зараз знаходяться на становленні. Незважаючи на їх чисельність, слід констатувати, що вони не в змозі забезпечувати потребу економіки у фінансуванні. Лишається невирішеною проблема залучення таких необхідних довгострокових інвестицій, яку банки не можуть розв'язати в силу своєї економічної природи.

Аналіз останніх джерел. У царині фінансової науки є велика кількість праць, присвячена загальним проблемам діяльності фінансових посередників. Дещо менше вчених окремо від банків досліджують небанківські фінансові установи. Серед зарубіжних учених варто виокремити роботи Курманбекова Р.О. [1], Мишкіна Ф. [2], Мерфі Дж. [3], Кармакаеля Дж. [4]. Серед вітчизняних науковців хотілось би виокремити роботи Гончаренка В.В. [5], Картамишевої О.Є. [6], Левченко В.П. [7], Черкасової С.В. [8] та інших. Здебільшого їх праці зосереджено на сутності, функціонування та призначення небанківських фінансових посередників. Тому питання основних чинників, що зумовлюють розвиток цих об'єктів, є нерозкритим, що й обумовили наш вибір теми статті.

Метою статті є дослідження та якісна оцінка чинників, які впливають і визначають розвиток небанківських фінансових установ.

Виклад основного матеріалу. Небанківські фінансові установи функціонують у ринковому середовищі, де визначальними чинниками є попит і пропозиція на фінансові послуги, які вони надають. Можна було б звести наше дослідження до цих загальних детермінантів. Але через різні функції різних небанківських фінансових установ, факто-

рами, що визначатимуть попит та пропозицію будуть також різнитися. Тому є необхідність розглянути це питання детальніше.

Водночас ми не применшуємо значення тих наукових праць, які узагальнювали чинники розвитку цих фінансових посередників. Дехто з учених здійснювали наукові дослідження у напрямку розвитку саме ринку небанківських фінансових установ через низку передумов його розвитку. Зокрема, серед них інституціональні, макроекономічні, фінансові, соціально-економічні, інформаційне забезпечення, застосування інформаційних технологій, глобалізація та лібералізація, зростання конкуренції (рис. 1.) [7].

Рис. 1. Передумови розвитку ринку небанківських фінансових послуг [7]

Безумовно це важливо для розуміння процесів, що відбуваються на ринку фінансових послуг. Утім, на наш погляд, важливо зауважити, що деякі з передумов будуть діаметрально протилежно впливати на розвиток тих чи тих фінансових установ. Це пов'язано, насамперед, зі специфікою діяльності та призначенням фінансових установ. Нижче у табл. 1 ми зобразили ступінь впливу певних факторів на ті чи ті небанківські фінансові установи.

Таблиця 1

ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК НБФУ

	Фінансово-інвестиційні відносини			Фінансово-кредитні відносини		
	<i>Страхові компанії</i>	<i>Недержавні пенсійні фонди</i>	<i>Інститути спільного інвестування</i>	<i>Кредитні спілки</i>	<i>Лізингові компанії</i>	<i>Ломбарди та інші фінансові компанії</i>
Зростання доходів населення	+*	+	+	+/-	+/-	-
Зростання фондового ринку	+	+	+	+/-	-	-
Незадовільне соціальне забезпечення	+	+	+	+/-	-	+
Зростання потреби у довгострокових інвестиційних ресурсах	+	+	+/-	-	+	-
Зростання малого та середнього бізнесу	+	+	+	+/-	+	-
Зростання ВВП	+	+	+	+	+	-

*«+» — однозначний прямий зв'язок; «-» — відсутній зв'язок; «+/-» — зв'язок опосередкований або незначний.

Так, зростання доходів населення прямо впливає на розвиток страхових компаній (особливо типу «лайф»), недержавних пенсійних фондів та інститутів спільного інвестування. Насамперед це пов'язано з інвестиційним характером відносин між НБФУ та населенням. Якщо зростають доходи, зростають і заощадження, зростають інвестиційні можливості населення, відповідно, зростає потреба в інвестуванні. Зазначимо, що середній клас населення є головним джерелом фінансування інвестиційних процесів в економіці. На жаль, в Україні, за різними оцінками — він сягає 13 %

від усього населення. У таких країнах, як, наприклад, Німеччина, Італія, Польща, цей показник становить відповідно — близько 40 %, 70, 50 %. Варто також пов'язати інвестиційні можливості громадян з частиною доходу, яку вони можуть заощаджувати. Так, в Україні населення витрачає більше половину свого доходу (52 %). Для порівняння в Люксембурзі цей показник становить 8,1 %, у Великобританії — 8,5, у Німеччині — 8,9, у Молдові — 40,8, у Білорусі — 39,2, у Росії — 28,8 % [9].

Опосередкований вплив мають доходи населення на розвиток кредитних спілок і лізингових компаній. Щодо перших, то їх можна розглядати у якості інструментів інвестування. Для кредитних спілок це приведе до розширення депозитної бази та можливостей кредитування, які зменшуються зі зменшенням їх доходів (оскільки зменшуються інвестиційні можливості). На лізингові компанії вплив доходів є також опосередкований. Так, споживачі зможуть купувати частіше і більше продукції, яка виготовлена за допомогою устаткування, що взято в лізинг, відповідно прибуток лізингоодержувача буде також зростати, а це дасть нові можливості для його розвитку.

Як не парадоксально, але ломбарди процвітають саме тоді, коли доходи населення зменшуються, але зростає потреба в кредитних ресурсах. Так, світова фінансова криза яскраво показала можливості ломбардів. Банки згорнули процеси кредитування, а ломбарди — навпаки. Кредитними ресурсами ломбардів є власні кошти, а банків — здебільшого депозити. Населення готово платити у рази більше коштів за швидкий, без бюрократичної проволочки доступ до кредиту. Часто ломбарди не вимагають довідки про доходи, на відміну від банків, та й заставне майно не потребує особливого оформлення. Тож, роль ломбардів посилюється на фоні її зменшення банків і кредитних спілок.

Щодо зростання фондового ринку, то тут відбувається прямий зв'язок. Інвестиційна діяльність страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, інститутів спільного інвестування пов'язана з діяльністю на фондовому ринку. Кредитні спілки можуть також здійснювати інвестиційну діяльність купуючи, наприклад, акції тих самих банків. Але, з огляду на їх специфіку, такі операції здійснюються вкрай рідко, тому зв'язок не є яскраво вираженим. Ломбарди та лізингові компанії взагалі не пов'язують свою інвестиційну діяльність з фондовим ринком.

Незадовільне соціальне забезпечення (мається на увазі пенсійне забезпечення) мало б стати міцним підґрунтям для розвитку НБФУ (зокрема, недержавних пенсійних фондів і страхових компаній). Оскільки саме ці фінансові посередники передбачають довгостро-

кове накопичення коштів з метою їх виплати для вкладників пенсійного віку — тобто тоді, коли вони втрачають основні джерела доходів (наприклад, зарплата). Інститути спільного інвестування мають слабкий зв'язок із незадовільним соціальним забезпеченням, оскільки інструменти ІСІ не пов'язують з пенсійним забезпеченням (розглядається у якості альтернативи вкладень у банки або ж кредитні спілки). На наш погляд, відсутній зв'язок розвитку лізингових компаній і незадовільного соціального забезпечення. Але є прямий зв'язок із ломбардами, які взмозі надавати кредити під високі відсотки будь-яким особам, що можуть надати майно у заставу.

Зростання потреби у довгострокових інвестиційних ресурсів також здатне активізувати діяльність лише деяких НБФУ, а саме тих, як призначені для цього — страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, лізингові компанії. Ломбарди та кредитні спілки передбачають короткострокове кредитування фізичних осіб, тому зв'язок потреби у «довгих грошах» з ними не пов'язують.

Те ж саме можна сказати й про розвиток малого та середнього бізнесу, а також про свободу підприємництва в країні.

Зростання ВВП також має прямий зв'язок з розвитком НБФУ, оскільки воно пов'язано з продуктивністю виробництва. Так, якщо його рівень зростатиме, то й зростатиме ВВП, і звичайно, роль НБФУ, тобто потреба в їхніх ресурсах. Втім, важливо зауважити, що потреба в джерелах фінансування є й тоді, коли ВВП падає, але потрібно розрізняти потребу та доступність до них. Так, з погіршенням економічного стану країни, а, значить, й погіршення промислових компаній, зменшуються можливості відповідати по своїм зобов'язанням. Тоді відчувається ще більша потреба у ресурсах, аби реалізувати інвестиційні проекти, але належного доступу до них немає, відповідно зменшується продуктивність виробництва.

Отже, як свідчать дослідження, передумови розвитку по-різному впливають на НБФУ. Так, одні під час піднесення економіки розвиваються, інші навпаки — тільки під час спаду. НБФУ доповнюють діяльність не тільки банків (заповнюють прогалини в економічних процесах), але й деяких НБФУ всередині структури фінансових посередників. Яскравим прикладом є активізація ломбардів на ринку споживчого кредитування на фоні пригнічення банків і кредитних спілок. Це ще раз доводить, що небанківські фінансові установи доповнюють банки у банкоцентричній моделі фінансового ринку. Також можна додати, що вони доповнюють не тільки банки, але й інші небанківські фінансові установи. В подальшому плануємо досліджувати діяльність небанківських фінансових установ як партнерів банків, так і їх конкурентів.

Література

1. Курманбеков Р. О. Теоретические основы использования инвестиционного потенциала небанковского финансового сектора (: дис. канд. экон. наук: 08.00.01/ Р.О. Курманбеков.– Бишкек, 2004. — 159 с.
2. *Frederic S. Mishkin. Economics of Money, Banking, and Financial Markets, 10th Edition/ Frederic S. Mishkin. — Washington: The Washington Press.: 2012 — 684 p.*
3. *Jeffrey Carmichael. Development and Regulation of Non-Bank Financial Institutions/ Jeffrey Carmichael. — Washington: The International Bank for Reconstruction and Development /The World Bank. — 2002 — 287 p.*
4. *John J. Murphy. Technical Analysis of the Financial Markets: A Comprehensive Guide to Trading Methods and Applications: Study Guide (New York Institute of Finance) / John J. Murphy // NYIF:2000. — 146 p.*
5. Картамишева О. Є. Адміністративно-правове регулювання небанківських фінансових установ : монографія / О. Є. Картамишева. — Донецьк: Юго-Восток, 2012. — 166 с.
6. Левченко В.П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг: монографія [текст]: монографія/ В.П. Левченко — К.: Центр учбової літератури, 2013. — 368 с.
7. Гончаренко В. В. Кредитні спілки як фінансові кооперативи : міжнародний досвід та українська практика [текст]: монографія / В. В. Гончаренко. — К. : Наукова думка, 1997. — 240 с.
8. Черкасова С. В. Сучасний стан та перспективи розвитку інвестування в небанківському фінансовому секторі [Текст]: монографія / С. Черкасова, М. Сороківська. — Л. : Растр-7, 2013. — 185 с.
9. Статистична база даних країн Європи. Офіційний сайт Європейської Комісії. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Reference

1. *Kurmanbekov R.O. The basic theories of investment potential using of non-bank financial sector: thesis of candidate of economic science: 08.00.01/ R.O. Kurmanbekov.– Bishkek, 2004. — 159 p. [in Russian]*
2. *Frederic S. Mishkin. Economics of Money, Banking, and Financial Markets, 10th Edition/ Frederic S. Mishkin. — Washington: The Washington Press.: 2012 — 684 p.*
3. *Jeffrey Carmichael. Development and Regulation of Non-Bank Financial Institutions/ Jeffrey Carmichael. — Washington: The International Bank for Reconstruction and Development /The World Bank. — 2002 — 287 p.*
4. *John J. Murphy. Technical Analysis of the Financial Markets: A Comprehensive Guide to Trading Methods and Applications: Study Guide (New York Institute of Finance) / John J. Murphy // NYIF:2000. — 146 p.*
5. *Kartamysheva O. Y. Картамишева О.Є. The administrative and legal regulation of non-bank financial institutions [text]: monography/ O. Y. Kartamysheva. — Donetsk: South-East, 2012. — 166 p. [in Ukrainian]*

6. *Levchenko V. P.* The development of non-bank financial institutions [text]: monography / V.P. Levchenko— Kiev: Centre of studing literature, 2013. — 368 p. [in Ukrainian]

7. *Honcharenko V. V.* The credit unions as financial: international experience and Ukrainian practice [text]: monography / V.V. Honcharenko— Kiev: Science ideas, 1997. — 240 p. [in Ukrainian]

8. *Chercasova S. V.* The current state and perspectives development of investment in non-bank financial sector [text]: monography / S. Chercasova M. Sorokivska. — Lviv : Rastr-7, 2013. — 185 p. [in Ukrainian]

9. Statistic database of European countries. Official site of European Committee [Electronic Resource]: Access from: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Стаття надійшла до редакції 05.12.2013 р.

УДК [336.14:352]:336.143.2

Власова І. В.,

к.е.н., доц. кафедри банківських інвестицій
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ФОРМУВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ

Vlasova I. V., Phd in economics,

Associate professor of the bank investment department
RNEU named after Vadym Hetman

LOCAL BUDGETS INVESTMENT POTENTIAL: FORMATION AND THE FEATURES OF USING

АНОТАЦІЯ. Досліджено тенденції фінансового забезпечення місцевих бюджетів в Україні. Проаналізовано важелі формування і використання інвестиційного потенціалу місцевих бюджетів, здійснено оцінювання їх інвестиційної складової. Систематизовано напрями стимулювання нагромадження інвестиційного потенціалу місцевих бюджетів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інвестиційний потенціал місцевих бюджетів, інвестиційна складова бюджету, бюджетні інвестиції, капітальні видатки бюджету, джерела фінансування бюджетних інвестицій.

ANNOTATION. The article deals with the investigation trends of the local budgets financial provision in Ukraine. The author analyzed leverages to form and use the investment potential of local budgets by assessing their investment component. The ways to accumulate investment capacity of local budgets have been systematized.